

El secretari Casado, la transició perpetua des de dins

Ernesto Vilàs Galindo i Josep Ventura Humet, membres del CREM

Introducció

La transició als municipis catalans i espanyols va ser l'últim pas de les reformes legislatives dirigides a construir la democràcia espanyola. No va ser pas casual. El triomf aclaparador de l'esquerra en les eleccions municipals que pretenien donar sortida viable a la dictadura de Primo de Rivera va propiciar la proclamació de la Segona República. La por a endegar la democratització als municipis era evident pel record d'aquell abril de 1931.

Preveient una possible repetició, les autoritats reformistes del franquisme es van donar temps. Primer es va fer el Projecte de Llei de reforma política (1976), després les eleccions generals (1977) i, amb unes Corts afins, modificació del marc general legislatiu a través d'una nova Constitució (1978). Una vegada controlat el marc general es podien encarar unes eleccions municipals on el triomf de l'esquerra era més que previsible. Els grups de poder del postfranquisme que dirigien el procés eren conscients que PSOE, PCE, PSUC, tenien unes estructures forjades en l'oposició, les seves sigles eren conegudes i volgudes i els ciutadans, organitzats en entitats veïnals i sindicals, es delien per donar un tomb a la situació als seus pobles.

La I Jornada del Centre de Recerques i Estudis Mogoda va cercar l'apropament al període de la Transició a través dels records personals dels protagonistes del canvi a la nostra localitat. Aquest treball recull l'experiència professional del secretari municipal a Santa Perpètua de Mogoda durant l'últim consistori franquista i el primer democràtic. Javier Casado¹ va dirigir la transició com a representant de l'Estat en un moment en què políticament i organitzativament tot estava per fer.

1. El secretari municipal

Javier Casado Rubio va néixer a Logronyo el 1933, estudià assistent tècnic sanitari (ATS) a la Universitat de Valladolid i, més tard, dret a Saragossa. Totes dues carreres, les va fer *por libre*, és a dir, preparant la teòrica a casa i examinant-se a la facultat el juny. L'ingrés al cos de Secretaris, Interventors i Tresorers de l'Estat, per oposició, el 1956, va ser conseqüència dels consells d'un familiar, concretament un oncle rector d'una parròquia veïna. Coneixedor del món local i de la vocació del jove Casado per les lleis, el va posar en contacte amb el secretari del poble on exercia les seves tasques pastorals. Aquest el va animar a dedicar-se a la professió i, informat que a Sòria era on més vacants hi havia, va entrar en contacte amb el Govern Civil des d'on va ser enviat a Huerteles Taniñe, a prop de San Pedromanrique. Allà va ocupar la plaça com a secretari habilitat, va començar a estudiar dret i es presentà a les primeres oposicions, primer com a secretari de 3ª categoria, seguidament va preparar les de 2ª per, finalment, optar i aprovar les de 1ª categoria.

Pere Bufí, 1r alcalde de la democràcia i Javier Casado, secretari municipal.

1 Entrevista realitzada per Ernesto Vilàs a Javier Casado el 15 de juny de 2005 en col.laboració amb Josep Ventura.

A la Rioja va estar destinat als pobles de Cárdenas i Cordovín, a prop de San Millán de la Cogolla, pobles de molt poca població en els quals la manca d'infraestructures i recursos, el va dur a exercir de secretari municipal, secretari del Jutjat de Pau, secretari de la "Hermandad de Labradores y Ganaderos", ATS i delegat de la farmàcia més propera per donar atenció a la població. Després va passar a Montalbán, on guanyà l'oposició de 1ª categoria i va anar a ocupar la plaça de secretari a la Almúnia de Doña Godina. D'aquí a Santa Perpètua de Mogoda, Manresa i Girona successivament.

Home actiu, a més d'ocupar el seu càrrec de secretari municipal a diferents poblacions de l'Estat, ha estat professor de l'Escola de l'Administració Pública de la Generalitat i col·laborador en publicacions especialitzades en règim local, concretament el Reglament de personal de les entitats locals.

La figura i les funcions del secretari municipal són ara molt diferents de les dels ajuntaments franquistes i varia molt si és un municipi petit o gran. L'organització municipal ha estat sempre molt uniformitzant, podien variar el nombre de regidors segons el nombre d'habitants, però quant al funcionament ha estat sota una llei uniforme. Ara no, la nova legislació distingeix clarament respecte les dimensions, un règim per poblacions per sota dels 75.000 habitants, les capitals i les de més de 75.000 i encara tenim les grans ciutats, les de règim de Carta. Després, cada municipi, per trams de població, té l'obligació de mantenir determinats serveis i si no poden oferir el servei han d'acudir a la Diputació perquè el presti.

El secretari en l'època de Franco era el motor de l'ajuntament: cap dels serveis administratius, coordinador dels serveis municipals, cap de personal i assessor jurídic, amb l'obligació d'advertir la legalitat/il·legalitat de tots els acords que s'adoptessin. Aquesta obligació era la que ens havia convertit en una mena de delators, doncs advertíem al Govern Civil.

A mesura que van anant evolucionant els municipis democràtics els secretaris van perdre la figura de cap de personal, de coordinador dels serveis municipals, mantenint la funció d'assessor jurídic realitzant informe jurídic de totes les decisions municipals i, en les qüestions importants que marca la llei, vulgui o no l'alcalde. La diferència és que si es fa quelcom no legal, tu ho deixes per escrit però no has d'anar a dir-ho enlloc. Tu deixes constància en l'expedient administratiu i la responsabilitat és de l'equip de govern.

Els grans municipis han creat altres figures: tècnics especialistes, coordinadors, càrrecs de confiança... de manera que la figura del secretari ha quedat reduïda a la de fedatari públic, redactor de les actes i certificador dels documents que expedeix l'ajuntament. Abans assistia a les comissions de govern, ara ni això, assisteix a juntes de governs, plens i realitza l'assessoria jurídica en les matèries on és preceptiu el seu informe.

2. El consistori perpetuenc el 1975

El secretari Casado va arribar a Santa Perpètua el maig del 1975 i s'hi va estar fins el 1982. Francisco Franco era a prop del seu final i el país es preparava per un canvi en el sistema de govern després de gairebé quaranta anys de dictadura.

L'ambient de final d'etapa era ben palpable al consistori perpetuenc, integrat en aquell moment per set regidors i l'alcalde, Francesc Sala Llonch, Paco Bernades, cessat al poc temps pel governador civil. La recerca d'un substitut per a l'alcaldia última del franquisme, recorda Casado, va ser complicada: *no hi havia molt interès en el càrrec a conseqüència de les poques expectatives, tant personals com polítiques. En el terreny personal cal recordar que els càrrecs municipals franquistes no tenien retribució econòmica, eren ciutadans amb recursos personals que acostumaven a "retribuir-se indirectament, en aquells moments amb l'especulació econòmica que el creixement urbanístic va generar.*

Quan va començar a albirar-se que els càrrecs que vindrien a ocupar el consistori democràtic serien retribuïts i a dedicació completa, el secretari Casado recordava una frase que va sentir a un dels regidors sortints, el Ton de la Ferrussa², molt descriptiva d'aquesta situació: *"mejores vendrán pero más baratos, no". La necessitat de retribuir els polítics es feia evident, calia persones qualificades i dedicades a la vida política com activitat principal i sense excusa ni possibilitat de percebre "retribucions indirectes". Els últims regidors franquistes tenien clar que pel que cobraven, ja feien prou. Des del punt de vista polític els càrrecs municipals tampoc tenien cap atractiu ja que el règim municipal vigent fins al moment havia de ser substituït i aquestes persones no tenien futur polític.*

2 Antoni Soley Bonàs

De fet, els governs civils cercaven gent desvinculada de l'aparell del moviment. La llei municipal vigent fins al 79 venia de 1955 i establia que l'alcalde era president de l'ajuntament, delegat del govern en la localitat i, a més a més, tenia la condició de "Jefe Local del Movimiento". *El funcionament de l'ajuntament venia impulsat per les ordres que rebia des del Govern Civil. No en qüestions menors com on col·locar un fanal o una bombeta, aquest era el marge que teniem, diu en Casado. Les orientacions polítiques i els planejaments generals venien del Govern Civil. La recerca de personal no vinculat directament amb el règim va acabar amb el nomenament de Joaquim Alfaro, malgrat haver estat regidor amb l'últim consistori d'en Francesc Sala. Però tant de regidor com d'alcalde, va destacar per la seva absència en la gestió de govern.*

La gestió dels governs d'aquests quatre anys va ser difícil, recorda Casado, que té pels alcaldes que van aguantar la transició una gran estimació perquè van ser persones que es van plantar allà de bona fe, no van tenir temps d'aprofitar-se absolutament de res ja que tot eren controls, pressions i van estar intentant pal·liar la situació d'incertesa.

En l'espai de temps que va de la mort de Franco a l'arribada dels ajuntaments democràtics, va produir-se un buit: els regidors que eren als consistoris, no representaven a ningú i no podien recórrer enlloc per veure quina era la inquietud ciutadana i què convenia decidir i com que no hi havia ni partit ni programa, tot es decidia assembleàriament amb els representants de les organitzacions ciutadanes. La forma que no vinguessin al ple a boicotejar-lo era pactar abans els temes que es tractaven amb les associacions i entitats. No sembla concebible avui que l'ordre del dia d'un consistori sigui pactat amb les entitats i associacions locals, però en aquells dies, sí. D'aquesta forma, més o

menys, es van anar arreglant.

Aquesta estructura representativa estava recolzada sobre una estructura administrativa del més simple que et pots imaginar, basada en la Secretaria, encarregada que funcionés la burocràcia municipal i pogués sortir la documentació. És a dir, un coordinador del funcionament administratiu que ocupava a quatre persones. La Intervenció, que en el primer any que vaig ser a Santa Perpètua gestionava un pressupost municipal de 37 milions de pessetes, amb un interventor que venia de Santa Coloma de Gramenet un cop a la setmana i a Sta. Perpètua tenia la col·laboració de dues persones. Després hi havia un servei d'urbanisme amb un arquitecte que acudia una vegada a la setmana, dos aparelladors, un per a la Florida i un altre per a la resta del poble. Finalment, un parell de funcionaris per a l'organisme i una petita brigada per fer reparacions, una brigada que tindria potser mitja dotzena de persones per fer feines. Era un ajuntament pensat per ocupar-se dels serveis municipals mínims; cap servei de salut, cap servei cultural, cap servei d'atenció ciutadana i portat sense coneixement de la vessant social, sempre s'havia pensat que tot això era cosa de l'Estat, no de l'ajuntament.

Els pressupostos tampoc permetien ni tan sols petites intervencions. Va ser el gran problema que es va plantejar al principi (dels ajuntaments democràtics), quant els ajuntaments van començar a reclamar serveis perquè no estaven implantats i la por era que si els implantaves com a forma de pressió per reclamar, com ho finançaves si no existia partida destinada? Un exemple vigent encara són les escoles bressol, no eren ni són responsabilitat municipal i l'ajuntament no rep diners per finançar-les amb el pressupost ordinari, per tant, ha de sortir d'altres partides.

En un context de manca de recursos i de polítics poc incentivats, el secretari Casado destaca en Joan Morral i Casamiquela, un home d'una gran voluntat i una gran preocupació per tots els temes. El Joan Morral, regidor de Cultura i Ensenyament en aquell moment, va lluitar molt perquè s'ensenyés català a l'escola pública i va contractar un professor que anava un dia a la setmana per les classes de les escoles. Penseu que aprendre català en aquell tipus d'ensenyament no era viable però era una inquietud seva que veia que això havia d'anar per aquest camí i que s'havia de fer quelcom des de l'ajuntament. Ell va ser el motor per a contractar aquell professor que, com a mínim dos cursos, va estar pagat per l'ajuntament.

La resta de serveis municipals estaven també en aquests paràmetres. La policia local, per exemple, estava dirigida, o per un guàrdia civil o un militar, enquadrats dins d'una agrupació denominada de "Destinos Civiles". Quan els caporals o sergents d'aquests cossos es retiraven amb, més o menys, 50 anys, passaven a aquesta agrupació. Quan quedava vacant una plaça de policia o cap de policia (no de policia nacional ni destins importants, només petits municipis) hi eren destinats. És el cas del Sr. Muñoz que provenia de la Guàrdia Civil. Muñoz va estar servint per la zona de la Seu d'Urgell i quan li va arribar l'edat va ingressar a "l'Agrupación de Destinos Civiles". Convocada plaça a Santa Perpètua va venir i va ser el primer policia professional, des del punt de vista que havia fet la seva vida en un cos policial, amb els criteris de l'època, clar, amb aquelles expressions als informes: "el sujeto en cuestión, el individuo"... però

bè, tenia integrat un sistema de funcionament, un esquema d'organització, un control rigorós de tot. Aquest home quan va arribar aquí va intentar ordenar aquelles sis persones que tenia a les seves ordres, sis persones agafades del poble. Eren contractats directament i l'únic que sabien era sortir al carrer i posar multes però tampoc era culpa d'ells, no els ensenyaven res ni hi havia formació policial. Era un cos pensat només per certa repressió.

“Policia y buen gobierno” era la frase feta per descriure unes minses competències en trànsit i urbanitat, sancions per embrutar els carrers... ara diríem de convivència ciutadana. La professionalització no va arribar fins que no es van crear les primeres escoles de policia. Girona, per exemple, va tenir amb els ajuntaments democràtics escola de policia pròpia però no va funcionar el que les grans ciutats formessin elles mateixes els seus policies. Una policia ha de tenir una uniformitat de criteris que no va arribar fins que no es va obrir l'Escola de Policia de Mollet.

Més enllà de posar denúncies, l'alcalde no podia comptar amb ells, ni tan sols per emergències, de fet un dels serveis bàsics dels que no es disposava era una ambulància, no només per manca de vehicle sinó també de conductor. Un aspecte no mencionat pel secretari Casado és la funció de control de la població i les incipients activitats polítiques i sindicals que, amb més o menys eficàcia, desenvolupaven els policies locals. Així ho demostren els diversos comunicats encara conservats sobre l'activitat clandestina realitzada al poble.³

3. Espanya al 1975.

El camí cap a la democràcia no va ser senzill, el primer pas va ser organitzar unes eleccions generals per legitimar les actuacions que calia fer. De 1975 a 1977 va buscar-se una fórmula per ordenar la vida política i social del país des de dins del franquisme i des de fora. Dues eren les opcions majoritàries. La primera era l'anomenada rupturista que volia, trencant amb el passat, proclamar una república, formar un govern provisional i escollir una cambra de representants deixant fora del parlament que havia de fer les reformes els diputats franquistes. Aquest grup era format per tota l'oposició d'esquerres.

El reformisme era l'altra opció. Volien transformar el règim des de dins, endegar totes les modificacions que calguessin per tal d'homologar la política espanyola a les democràcies europees de l'entorn. L'objectiu era governar aquest procés, garantir la no destrucció del sistema vigent, canviar però sense donar pas a certes forces polítiques, com el PCE.

El Projecte de Llei de reforma política aprovat a les Corts el 18 de novembre de 1976 i ratificat per la ciutadania el 15 de desembre de 1976, va donar certa legitimitat a Adolfo Suárez que, recordem-ho, havia estat nomenat cap de Govern pel rei en compliment de les lleis franquistes. Aquest Projecte preveia tots els canvis legislatius del règim anterior necessaris per convocar eleccions democràtiques (dret de reunió, autorització de partits, etc.) i va tenir una participació del 80% dels perpetuencs amb un 90% de vots afirmatius.⁴

Després d'aquest pas calien les eleccions democràtiques que donessin al

3 El que sabem del segle XX, capítol 6 del vol 2: L'arribada de la democràcia. 1975 – 1979, pàg. 134. El gruix dels informes i comunicats elaborats pels policies locals de la transició va ser expurgat però encara vam trobar-ne algun de poca importància: “encontrado por el suelo (...) propaganda subversiva, escrita en catalán”.

4 El que sabem..., pàg. 132 del cap. 6, vol. 2.

govern Suárez la legitimitat suficient per afrontar els problemes, no sols polítics, sinó també socials i econòmics que sacsejaven el país. Recordem que la crisi econòmica del 1977 era molt greu. El preu del petroli va passar de 3 dòlars/barril a mitjan octubre de 1973 a 11,65 dòlars als inicis de gener de 1975. D'aquesta manera, per consumir pràcticament el mateix petroli, el cost va triplicar-se provocant una disminució de la renda nacional disponible amb la corresponent contracció de la demanda de béns de consum.

Les xifres ens ajudaran a entendre la magnitud de la crisi. L'Espanya del 1973 tenia una població ocupada de 13 milions de persones i un atur del 2,2% i el 1977 va caure la població ocupada vora 300.000 persones i va incrementar-se l'atur fins al 5,3%, taxa que els anys 80 arribaria a superar el 20%, concretament a Santa Perpètua va passar d'un 5% el 1975 al 23% el 1981.⁵

5 *El que sabem..., pàg. 147.*

Davant d'aquesta situació calia la legitimitat de les urnes per superar la situació política que es traduïa en estancament econòmic. Les eleccions del 15 de juny de 1977 varen ser preses per la població amb il·lusió ja que des del temps de la II República no hi havia grans actes polítics, tothom va assistir a mítings i les eleccions es van viure amb força. Aquell dimecres de temps assolellat, el 78,7% del cos electoral va anar a votar, uns 18,3 milions de ciutadans espanyols, amb els resultats següents:

Resultats eleccions generals 15 de juny de 1977³⁰

partits	%vots	escons	% escons
UCD	34	165	47,1
PSOE-PSC	28,9	118	33,7
PCE-PSUC	9,2	20	5,7
AP	8	16	4,6
US-PSP	4,4	6	1,7
PDC	2,8	11	3,1
PNV	1,7	8	2,3
ERC	0,8	1	0,3
ALTRES	1,6	5	1,5

Font: Santos Juliá: *Transición y democracia, 1973-85* ³⁰

30 Santos Juliá: *Triunfo de la reforma pactada, dins de Transición y democracia, 1973-1985, vol. XX** de la Historia de España dirigida per M. Tuñón de Lara, editorial Labor, 1992.*

A Santa Perpètua el triomf va ser per al PSC-PSOE, seguit de PSUC, Pacte Democràtic per Catalunya, la UCD i Esquerra de Catalunya.

No hem d'oblidar, però, les condicions poc edificants des del punt de vista democràtic en què es van realitzar aquestes eleccions organitzades pels hereus del franquisme. Encara 67 partits no s'hi van poder presentar perquè eren il·legals. A més, a les presons encara hi havia prop de 400 presos polítics; quasi 2 milions de joves entre 18 i 21 anys no van poder votar ja que la llei establí els 21 anys com l'edat mínima de vot; els errors del cens varen impedir el dret de vot a milers de ciutadans; dels 750.000 residents en l'exterior només van poder votar el 2% i els 41 senadors de designació reial (una cinquena part del Senat), en la seva majoria, procedien de famílies del

franquisme.

Respecte als mitjans de comunicació, cal recordar que només hi havia una televisió, pro govern evidentment, i les emissores de ràdio privades encara tenien l'obligació de connectar a l'hora dels informatius amb el "parte" de "Radio Nacional de España", amb la qual cosa controlaven la informació que arribava als ciutadans.

Malgrat tot, el 16 de juny els responsables polítics van comprovar la impossibilitat de fer una política de majoria parlamentària. El resultat de les urnes va imposar a Suárez una política de consens. En l'horitzó del govern Suárez no es pensava fer cap Constitució però la força de l'esquerra en nombre de vots, partidària de l'elaboració de la carta magna, va induir l'aparició del procés.

Respecte a la situació econòmica i territorial, la manca de majoria va imposar, novament, la necessitat de consens, base dels Pactes de la Moncloa i primera pedra de la recuperació econòmica, al temps que forçava la recerca d'una solució a la qüestió política i social a Catalunya i al País Basc.

Les eleccions establiren un sistema de partits que va mantenir-se fins 1982, amb la primera majoria absoluta dels socialistes. Però per al govern Suárez la principal conseqüència de les eleccions va ser la legitimació democràtica que tindrien les seves accions des d'aleshores.

4. Les eleccions municipals de 1979

Una vegada mort el dictador, legitimat el marc general, calia ordenar la vida municipal i el primer pas havia de ser unes eleccions locals. Els partits i grups que havien treballat per l'arribada de la democràcia havien de cercar el suport ciutadà per endegar una vida política, comuna, diferent a la viscuda els darrers quaranta anys.

La posició de Casado respecte a la incipient vida política i social a Santa Perpètua va ser la de no integrar-se en cap grup ni partit i, evidentment, mai exercir cap influència de res. *L'únic que puc dir -continua en Casado- és que les persones que vaig veure destacar en aquells moviments veïnals, aquells grups que representaven partits i sindicats inicials, són les que vaig veure després incorporades a les llistes darrere de sigles, dedueixo que les bases dels partits s'estaven formant i malgrat no venir a aquelles reunions prèvies als plens en nom de cap partit ni sigla, després els vaig veure a les llistes. Respecte a la seva formació com a grups polítics penso que van anar sorgint bàsicament de sindicats i moviments veïnals. Comissions Obreres va estendre una xarxa ben travada i UGT era un sindicat històric i d'aquí penso que van sortir molts dels primers líders dels partits.*

A Santa Perpètua més que manifestacions, he vist protestes veïnals, manifestacions organitzades amb pancartes, no. Eren protestes que avui es farien, potser, més violentament. Per exemple les protestes de la Florida perquè no tenien llum, no tenien carrers asfaltats, no els recollien les escombraries i venien un dia davant de l'ajuntament i llançaven a la porta tota la porqueria que duïen. Cultura i ensenyament eren altres temes molt reivindicats. Eren pressions i, al fons, hi veies la gent que després trobaries a les reunions i més tard a les llistes.

Els partits polítics varen organitzar-se i van anar fent la seva via: programes, propaganda, actes... però l'ajuntament també va haver d'adaptar-se i establir els mecanismes electorals. Al respecte el secretari Casado ens explicà com la nova Llei electoral de 18 de març de 1977 *establia una separació entre els mecanismes de suport a les eleccions: locals, personal, material, fins i tot diners, del que era tràmit de presentació de llistes, proclamació de candidats i control electoral. La primera part, estructura personal, edifici, etc., es va encarregar a l'ajuntament; tota la resta, la va assumir el poder judicial. En els ajuntaments petits el jutge de pau va ser la persona encarregada de rebre el sobre amb els resultats per a enviar-lo a la Junta Electoral de Zona que s'establia que radiqués als Jutjats de Primera Instància de cada comarca. La Llei electoral del 77 va atorgar la vigilància de la puresa electoral al sistema judicial. Les Juntes Electorals de Zona eren (i són) els organismes on calia presentar les llistes de candidats, les que proclamen aptes els candidats, les que vigilaven el desenvolupament normal de la jornada electoral i les que rebien els resultats electorals proclamant els resultats.*

Els ajuntaments van quedar encarregats d'habilitar escoles, facilitar personal, mitjans per transportar i distribuir les llistes que formen part dels col·legis electorals... només van obtenir la possibilitat de fer el sorteig per designar els membres de les taules electorals. Res més. Entremig el secretari tornava a ser una peça clau perquè havia d'ocupar-se que l'administració municipal posés tot el que calia com a delegat de la Junta Electoral de Zona. Finalitzat l'escrutini cadascuna de les taules havia de portar el resultat al Jutjat de Pau i el jutge rebre i presentar a la Junta Electoral els resultats. En aquest procés, Ajuntament, Generalitat i Delegació del Govern, segons el tipus d'eleccions, establiren designar uns representants en les meses electorals per copsar el desenvolupament de les eleccions mitjançant els resultats de participació. Si l'Ajuntament no hagués designat representant no sabia res del resultat fins a la proclamació de la Junta Electoral. Els interventors i apoderats dels partits també veïlaven per la nitidesa de l'acte i a la vegada feien d'informadors dels partits de com anava l'escrutini.

Tot aquest esquema de funcionament era nou per al ciutadà i per als responsables que havien d'engegar-lo. És lògic, doncs, preguntar-se com vivien els funcionaris els canvis. Si contemplem la història de l'ajuntament, veiem com cada variació de règim en el segle XX s'acompanyava d'una depuració del personal, tant polític com de treballadors. Malgrat que la desconfiança era lògica, el secretari Casado manté que n'ha vist de tots colors, del blau més intens al vermell fort i considera: *tu podies tenir la teua forma de pensar, els teus criteris però des del punt de vista de la feina, tenies el teu lloc de treball i el que havies de fer era desenvolupar-lo amb professionalitat. Format professionalment en l'antic règim era conscient que el canvi venia i que a Santa Perpètua venia de la mà del PSUC, d'en Pere Bufí. Ell, en paraules seves, va arribar amb desconeixement administratiu terrible... El dia que va arribar el vaig agafar i li vaig dir: tu tindràs les teves idees, perquè per això estàs aquí, jo tinc les meves que no tinc perquè dir-les, però estic aquí com a professional, la meua missió és que l'ajuntament funcioni, que el personal treballi i que tot el que vosaltres tingueu plantejat en el vostre programa fer-ho*

funcionar dins del que és la legalitat. Evitaré fer interpretacions estrictes per procurar, si és possible, que la legalitat sigui laxa i arribi fins on pugui però el que sí us dic és que quan s'arribi al límit i topem amb la meua responsabilitat, "me apeo" i vosaltres seguiu. Però mentre sigui possible i els plantejaments estiguin dins de la llei, seguiré totes les propostes que feu. Des d'aquest dia, no vaig tenir cap problema.

No era tan sols donar forma legal al programa, hi havia una disposició a fer-lo funcionar, una intenció per part del funcionari de cercar totes les possibilitats legals per tal que el programa tirés endavant. *Si estàs en aquesta posició, el personal també està en aquesta posició, sabent que calia treballar per un altre tipus de personal, per a una altra estructura i que la funció era fer la feina. Si algú tenia una forma de pensar diferent que l'expressés a la urna o al carrer però allà s'estava per treballar. A partir d'aquí, els casos de gent que varen manifestar-se en contra van ser minoritaris i per sort van haver de marxar ells i no els que entraven. En el cas nostre també hi ha hagut secretaris i funcionaris que no varen saber acceptar els canvis i pensaven que les idees concebudes durant el franquisme les havien de mantenir en el nou context. D'aquí varen derivar casos de persones problemàtiques que van generar una reacció entre els nous polítics contrària als secretaris municipals perquè consideraven que era un funcionari franquista posat per controlar-los, deien. I això no era cert.*

A Santa Perpètua, segurament com en altres localitats, havien tingut mala experiència amb els secretaris al segle XX; Julià Pi, secretari conservador; Josep Olivé, regionalista; Francesc Bayó, republicà radical. Eren persones vinculades als partits i feien de corretja de transmissió dels seus interessos partidistes. Sí que aquests secretaris van tenir una funció més enllà de la professional. *Efectivament, ens explica Casado, en aquella època entre els funcionaris estava creada la figura del "cesante": per sistema, si jo era el secretari d'un dels bàndols del poble i el meu grup havia perdut les eleccions, sabia que al dia següent havia de sortir per deixar la plaça al representant dels guanyadors. Això va ser superat al 1918 amb la primera llei de funcionaris que els professionalitzaven, donant possibilitat de carrera. El Cos de Secretaris, Interventors i Tresorers, entès com a estructura tancada, el va crear Calvo Sotelo en època de la Dictadura de Primo de Rivera, el 1927. L'accés al cos va establir-se que fos per oposició convocada per l'administració de l'Estat. Una vegada obtingut l'accés, l'habilitació, has fet el curs i tens el vist-i-plau, ja estàs en disposició de poder exercir.*

El que convoca les places és l'ajuntament però els candidats que es presenten són els que han obtingut l'habilitació de l'Estat. Normalment es convoca un concurs de mèrits, menys a les grans ciutats on no es fa concurs, són de lliure designació. Les places vacants, les ha de convocar l'ajuntament per concurs a principis d'any, si no ho fa, les convoca l'Estat al mes d'octubre. Del barem de puntuació dels mèrits, 30 punts com a màxim, 7,5 els defineix l'ajuntament i la resta l'Estat. L'ajuntament rep les instàncies dels aspirants i d'acord amb aquest barem escull candidat i ho comunica a l'Estat.

L'altra alternativa és a les capitals de província o ciutats importants. Poden nomenar per lliure designació, l'ajuntament convoca el concurs, es presenten els que volen i l'ajuntament tria el que considera més adient,

sense tenir cap mena de barem prefixat. Però sempre habilitats per l'Estat.

Una altra figura que ha canviat molt des de l'època franquista fins ara ha estat l'alcalde. De ser una figura amb les competències dictades des del Govern Civil, ha passat a ser el membre del consistori que acumula més poder. El secretari Casado ens explica que ha estat conseqüència de l'evolució dels anomenats òrgans unipersonals: alcalde i col·legiats que formen la Comissió de Govern i el Ple. *Al principi de la transició estaven definides quines eren les funcions d'aquests òrgans; la Comissió Permanent representava al govern local i la llei definia i diferenciava les competències del Ple, de l'Alcalde i de la Comissió Permanent, la Permanent li dèiem. Doncs bé, en els primers anys de democràcia a la Permanent estaven representats tots els partits amb representació al Ple la qual cosa restava força executiva a les decisions dels governs municipals. Per no portar a la Comissió Permanent una versió reduïda del Ple, va transformar-se en Comissió de Govern, és a dir, amb representació només dels partits de govern. A més la Comissió de Govern es va transformar en un òrgan d'assistència a l'alcalde perquè les atribucions de la Comissió Permanent no van passar al Ple, van passar a l'alcalde.*

De resultes d'aquests canvis, avui l'alcalde té un llistat d'atribucions i el Ple un altre, de manera que cada vegada que hi ha una reforma es retallen les del Ple. A més, la Llei fa una reserva que diu que totes les competències que no figurin al llistat d'atribucions del Ple o de la Comissió de Govern, són de l'alcalde. D'aquesta manera la figura de l'alcalde va sumant a les seves competències les de l'antiga Comissió Permanent, les que va perdre el Ple i els temes residuals. La prova, diu Casado, està en el fet que tots els temes d'urbanisme, de requalificacions, de llicències d'obres... tot és competència de l'alcalde, si ho porta la Junta de Govern Local és per delegació.

5. Els primers actes de la nova democràcia

Tornant un moment a la Transició, repassat l'últim govern municipal del franquisme, la situació social, les eleccions superades amb bona nota, ens quedava per repassar el primer Ple i els primers reptes per als nous regidors al poder municipal. *Haviem muntat aquella sala (la de Plens) perquè no hi havia cap espai per encabir la quantitat de regidors que preveia la nova Llei electoral per un municipi amb els habitants de Sta. Perpètua. Ara van passar de set a disset regidors i havíem de tenir un espai per encabir el públic. Els ajuntaments franquistes es reunien en una habitació de la planta baixa sense condicions per a les noves necessitats. No estaven formalitzats els plens i eren menys gent.*

En la construcció de la nova sala va tenir un paper important, novament, el Joan Morral, ell va encarregar a un pintor de Palau el quadre que recrea la història de Santa Perpètua amb el cavaller de Mogoda i els vaixells de la conquesta de Mallorca en què va participar.

El primer dia el ritual era clar. En l'antic règim els regidors eren escollits per "tercios", l'alcalde era permanent i els regidors anaven rotant. En aquell moment es va optar pel principi de ruptura: aquí no hi ha alcalde ni regidors i al dia següent apareix un grup de senyors, els que han estat elegits als comicis, encarregats d'organitzar l'ajuntament. Aquí torna a destacar la figura del

secretari: ell és l'únic que és permanent. Durant unes hores, l'únic que hi ha a l'ajuntament és el secretari. 24 hores abans de les eleccions marxen els governants franquistes i al dia següent de les eleccions entren els regidors de la democràcia. En l'interregne l'única autoritat va ser el secretari, a la primera sessió el que va rebre les noves autoritats va ser el secretari que va donar lectura al decret de constitució perquè la llei electoral, per mitjà d'un decret, regulava la constitució dels ajuntaments.

El primer que calia fer era comprovar que tots els que estaven allà eren els que estaven nomenats, "les credencials me les van lliurar vostès a mi fa uns dies per tant només cal que es vagin identificant, els anirem cridant per veure si volen prendre possessió del càrrec, fent jurament o promesa.

La recuperació de la democràcia, segur, va ser un moment especial per a tots els presents a l'acte per la simbologia que tenia aquest moment que tothom havia esperat tant temps. No calien canelobres ni cap tipus d'ornamentació especial, només la significació de l'acte per si mateix ja li donava molta transcendència.

Els primers mesos van ser d'ubicació, perquè tots s'havien d'acostumar, els polítics entrants havien d'aprendre com funcionava un ajuntament i els professionals municipals havien d'adaptar l'ajuntament a la nova situació. *El que vaig veure -diu en Casado- és que les persones del govern que varen anant ocupant les diferents àrees, ràpidament varen anar identificant-se i prenent contacte amb el personal. No van ser ni rancuniosos ni venjatius... tothom es va integrar amb el personal per absorbir informació.*

Pel que fa a l'oposició democràtica s'estava una mica a l'expectativa però no va ser fàcil, ens apunta Josep Ventura, integrant d'aquesta. *Bé, es va crear la idea que a l'oposició no calia facilitar-li les coses. Tots eren regidors però no tots eren iguals perquè això d'estar en l'equip de govern donava un "plus". També passa ara, la llei diu que els regidors tenen accés als expedients, a la informació... però de fet l'expedient comença quan el treus del calaix i hi ha mil maneres de dilatar l'arribada de la informació a l'oposició. Si els papers són al calaix no hi ha expedient perquè no hi ha resolució. La idea que hi podia haver que a l'oposició no calia facilitar-li la feina com a l'equip de govern, allò no ha canviat.*

En aquells primers moments ni l'oposició ni l'equip de govern tenien gaire coneixement dels mecanismes de funcionament d'una administració i podia donar-se el cas que les mateixes persones que tu havies vist al carrer cridant i demanant coses a l'alcalde, una vegada havien assolit la responsabilitat de govern, la representació de la ciutadania, van haver d'aprendre que fer un parc té uns processos, s'ha de fer un projecte, s'ha de tramitar, cal l'arquitecte, el pressupost... això costa d'acceptar-ho però ho van assimilar sense traumes.

La democràcia, per resumir, també és procediment i subjecció a unes regles. Aquesta vegada, les regles es van establir per consens de la majoria de forces polítiques existent o, si més no, sense sotmetiment ni violències d'uns contra altres.